

Zalica, inače, nije pesnik koji mnogo objavljuje, jer mu poezija i nije jedino polje književnog rada. A njegova poezija, drame, kao i njegove novele (*Ne crtaj đavola na zidu*, 1962), pre svega, neobične su tvorevine. Pesničko razumevanje ne podnosi tu reč, izraz neobično, jer u poeziji, ako je ona stvarno to, sve neobično i mora da bude. Neočekivanost i neobičnost su njeni osnovni elementi, krvotoci koji je hrane. Zalica je to znao i onda kada je u bosansko-hercegovačkoj poeziji neočekivanog i neobičnog, novog i neprepoznatljivog bilo odista malo. Danas se to lepo vidi i nije ni čudo što je o Zalicinoj poeziji govoreno uglavnom rečima — restlovima, rečima — ostacima govora o drugim, snalažljivijim, piscima i stihotvorcima.

U ovom Zalicinom izboru, međutim, nalazimo niz vrlo dobrih i celih pesama. Tu je, pre svega, pesma *Početak vjetra*, koja je, uprkos svojoj pesničkoj iznenadnosti i neočekivanosti, ostala i do danas izvan svih antologija, izvan živih kritičarskih interesovanja.

Zalčin *Početak vjetra* napisan i objavljen pre petnaestak godina, bio je i početak jednog novog, drukčijeg pesničkog ritma, pesničkog osećanja oslobođenog zadržavanja u normama, u formulama nasleđenog. To je stvarni početak, ovde, razlistavanja reči, onih istih reči koje smo previše mučili rimom, kalupili u uske misli, uklapali u svoj prizemljarski prostor, i ponor. Iz Zalicine pesme, pre toliko godina, potekla je svežina koja obnavlja tokove života, koja prožima i misao i osećanje, koja budi u biću i strast i slutnju. Na ovu pesmu, na ovu poeziju u celini, mirišu pesme Izeta Sarajlića i Duška Trifunovića, ti pesnici su srodnici, kao što ova poezija ima u sebi nečega preverovskog, nečega preverovski lepršavog i tužnog u isti mah, kao vetar koji promiče predelima ukrivajući svoju vetrovitu dubinu, ponore koje je izdubio.

Zalica piše pesme onako kako se ostvaruje sam život: od ljubavi i nade, od noćnih reči i tajanstvenih doticaja. To je samo Zalčin stil stvaranja, biće našeg pesnika.

*Sta ti je
A da ti nikad nešto nije —*

stihovi su iz jedne druge vrlo dobre Zalicine pesme *Molitva Beatrice Patrinari Danteu Alighieriju*.

Izvesna nonšalantna lakoća jedna je od ključnih osobina Zalice pesnika i mi osećamo kako se ta lakoća, dok čitamo ovu poeziju, preobraća u lepotu sete, u lepotu uzdača, u lepotu jednog pomenog smisla, ali smisla pomenog pesničkom središtu, ishodištu. Zalica, pri tom, nije romantik, nije raspevana odbrana čula, već živi otvor smisaonog sagledanja stvarnosti bića u njegovom čovečanskom toku. Sve njegove pesme su ljubavne na svoj način i sve su mi saone.

Zalica piše jednostavno i lekovito kao kad niče trava i u biće se useljava poznat a nov nemir života što se izmenjuje i izmenjujući obnavlja i stvara. Ironičan je dovoljno da i to postaje siguran pesnički prolaz kroz reči koje nude, u Zalicinoj izabranoj poeziji, čak i dno s korenom koji je vidljivo u nemosti i nem u prepoznavanju.

U grupu vrlo uspešnih Zalicinih pesama idu i ove: *I grobovi imaju svoju smrt; O vodoskocima; Stvaranje krsta; Putovanje u*

februaru; Očekivanje; Balerina; Huni; Skakavac u fraku; Jun; Čekajuća. Sve su one deo iste celine; na svoj način prepoznatljive jedna u drugoj, i sve su međusobno toliko različite koliko su drukčija osećanja svakog trenutka. Otuda ovu knjigu i zovemo pesničkom knjigom, jednom od malobrojnih pesničkih knjiga ove klime.

Dragoljub Jeknić

RAŠA PERIĆ: »ZELENI PRESTO«

RU »Radivoj Cirpanov« i ZDI, Novi Sad, 1973.

Pesme u prvom ciklusu (*Zevalice*) odzvanjaju poznatim zvukovima poetike igrarije i zabavljaštva. I pored vidljivih nastojanja autora oko »tehničkih pitanja« pesama, one deluju samo kao solidna tekuća proizvodnja bez izrazite pesničke identifikacije autora.

Veoma je riskantno isprobavati svoje mogućnosti dečjeg pesnika sledeći tragove tako izrazitih i tako neiscrpno maštovitih autora kakvi se skupljaju iza dečje poezije Raše Perića. Kako u sluhu čitaoca neprestano stoje kreativniji modeli pesme, variranja na istom tragu imaju veoma malo mogućnosti da budu pesnički iznenađujući i sugestivni. Imaginativni napon se smanjuje, slike zamućuju, napori oko dokaza vlastitosti poništavaju.

slobodan kuzmanov kuza: »crtež III«

Međutim, izgleda da je autor brzo ustanovio ispraznost svoje primenjene poetike, pa se uputio sasvim na drugu stranu mogućnosti dečje pesme: nastojao ju je dovesti što bliže takozvanoj ozbiljnoj pesmi.

Drugi ciklus pesama *Zeleni presto*, pod uslovom da se ne posmatra kao dečja poezija, predstavlja bolji deo knjige. U njemu Raša Perić ispituje mogućnost *dečje opisne pesme* i, ukoliko je reč o *opisnom*, on to čini sa prefinjenom osetljivošću za slikarske, bolje reći crtačke valere, ali, ukoliko je reč o *dečjem*, on zaboravlja da je statička slika, koja svoje bogatstvo crpe, uglavnom, iz domišljanja ili opservacija iskusnog pesničkog oka, u nemogućnosti da se

čisto iskaže na planu pesme za decu. Naslovi pesama koji se tiču »elementarnog« (*Jutro, Podne, Veče, Oblaci, Kiša, Izvor* i sl.) samo prividno vode detinjstvu; slike se radom pesničke imaginacije transponuju u estetizirajuće idiome, pa im malo ostaje od spontanosti i čistoće, od nevinosti pogleda:

*Ozvezdala voda
Sa večernjeg svoda*

*Mesec čigra senke
I kači evenke*

*Slavuj blagosilja
Zelen presto bilja
(Mesec)*

Ono što ovu rustikalnu sliku čini neprirodnom jeste suvišni napor autora da dospe do konciznosti i bizarnog snimka. Može izgledati neobično, ali taj pedantan rad na čišćenju slike u dečjoj pesmi deluje suprotno od očekivanog: brušenje kristala je rad protiv prirode.

Iako je svet Perićeve poezije, istovremeno, i svet njegovog naknadnog doživljavanja detinjstva, jaka osporedovanost njegove optike iskustvenim činjenicama i domišljanjima pesnika, te suvišni napori oko rada na tehnici pesme, odveli su njegovu dečju pesmu od neposrednosti i spontane začuđenosti u jedan poetski nedefinisani prostor koji se prostire između dečje i ozbiljne pesme.

Vladimir Milarić

DIMITRIJE MILENKOVIĆ: »KOPNA«

»Gradina«, Niš, 1972.

Drugu zbirku Dimitrija Milenkovića (prva, *Pripitomljena svetlost*, štampana je 1964, takođe u Nišu) omeđuju dva motiva koja lako možemo dovesti u vezu. To je, najpre, motiv spasa. Pesma *Noje*, koja nas uvodi u *Kopna*, sva je u znaku iznutra sagledane »istorijske« misije starozavetnog junaka koji je, prema kazivanjima iz *Svetog pisma*, najviše zaslužan što postoji ovaj svet. Staviše, pesnik vidi Noja kao stvaraoča izuzetne snage i vrhunske domišljatosti, jer u tome činu spasavanja njegov podvig pokazuje se kao kamen-temeljac za izgradnju novoga i zato drugačijeg sveta jer, konačno, jedino po ovoj logici »imao je smisla taj breg — pred vodom«. Pre i nakon čina koji je obavio, Noje — u pesničkoj projekciji Milenkovićevoj — samo je čovek.

Na drugoj strani, poslednja pesma ove zbirke nosi motiv pada, tragedije. U čeznji za »velikom svetlošću«, za poravnanjem sa Suncem, mitski heroj Ikar, inače subjekt ove pesme, uzvinuo se kao u poznatoj legendi o Dedalusovom sinu toliko visoko da je toplota istopila vosak kojim su za njegovu telo bila pričvršćena krila i on se survao u more. Pesma *Ikarov let* na taj način, preko jedinstvene simbolike zlehudog vođenog prostranstva, uspostavlja nerazlomnu vezu sa motivom uvodne pesme:

*Previsoku
već smo otkrili kometu sa dna mora
i sad uzdižemo ponorno duboku
glad za daljinama, nedokučiv svet.*

Osim što ovi motivi započinju zbirku (motiv spasa) i privode je kraju (motiv